

Ch. Deloire

Ch. Dubois

Circus politicus

© Éditions Albin Michel, 2012

© RUBATO, 2013

Translation © Martin Hybler, 2013

Předmluva © Martin Hybler, 2013

ISBN 978-80-87705-05-6

Zdálky obři, zblízka trpaslíci

Martin Hybler

Práce francouzských novinářů Deloira a Duboise patří v dnešním kontextu k té lepší půlce novinářské produkce. Oba jsou zkušení novináři, mají na svém kontě už celkem osm knih, z toho tři, které napsali společně. V předchozí knize *Sexus politicus* (2006) se zabývali sexuálním životem politiků, zejména jejich vztahy ke sličným novinářkám a televizním komentátorkám. V knize, kterou českému čtenáři předkládáme, jde o výsledek dvouleté seriózní průzkumné práce. Autoři zpovídali úctyhodný počet politických hodnostářů a vlivných lidí na rozhodujících místech, mezi nimi četné politické veterány a pamětníky (Delors, Rocard, Davignon, Berthoin atd.), probrali se archivy a poctivě se snaží podat nám obraz toho, jak to dnes v mocenských kruzích chodí. Koncentrují se přitom především na fungování Evropské unie, což je oprávněné, protože jde o věci pro laika obtížně přístupné a představitelné. Při četbě lze snadno rozlišit, jedná-li se o fakt, o domněnku nebo o interpretaci. Vše, co v knize píší, je doloženo, nic se nebere jen tak ze vzduchu.

Kromě upřednostňování Evropy, které není absolutní, je v knize velmi patrné, že jde o pohled výrazně francouzský. To se projevuje ve výběru dotazovaných osob, mezi nimiž Francouzi výrazně převažují, v myšlení, v samozřejmém přesvědčení o francouzské roli ve světě, ve stereotypech, jak si Francouzi představují politiku, jaká je, nebo by být měla, v tom, co bychom mohli nazvat republikánským pozadím jejich myšlení a pozorování. Proto litujeme, že se nedozvíme více o tom, jak to chodí např. v Americe, v Londýně nebo v Německu. Jejich kniha je poznamenána v jistých částech předvolební atmosférou ve Francii: vyšla v březnu 2012, dva měsíce před francouzskými prezidentskými volbami. Díky tomu také mnozí v knize citovaní lidé již nejsou ministry

či odpovědnými činiteli vůbec, zatímco jiní se jimi mezitím stali. Pokoušel jsem se věci uvést na správnou míru v poznámkách překladatele.

Základní teze autorů, že totiž v poslední době vláda (ve světě, především ale v Evropské unii a v evropských zemích, obzvláště ve Francii) stále více sklouzává díky nedostatečnému fungování demokratických kontrolních mechanismů a také díky rezignovanému nezájmu veřejnosti k oligarchické formě výkonu moci, v níž rozhodující role připadá mocným tohoto světa (finančníkům, velkým podnikatelům apod.), a pak také různým „expertům“, technickým a byrokratickým odborníkům na cokoliv, jejichž kvalifikace a nestrannost jsou přitom více než pochybné, privilegovaným mediálním osobnostem, lobbistům, mezinárodním organizacím apod., taková teze není nijak nová, ovšem u autorů je do detailů rozvedena a upřesněna. Ukazují nám, jak to funguje. Daří se jim do značné míry rekonstruovat aktuální síť vlivu v našem světě a předvést jejich fungování, aniž by přitom upadli do paranoických teorií velkého komplotu. Pokoušejí se zachovat střízlivou neutralitu. Nejsou apriorními euroskeptiky, naopak by rádi viděli Evropu novou („obrozenou“?), s obnovenými demokratickými institucemi, s institucionálně zabezpečenou účastí lidu na rozhodování, s jasnou ekonomickou a sociální politikou. Nevědí ovšem, jak něco takového realizovat, a připouštějí, že jde spíše o sen.

V historické dimenzi knihy jsou pozoruhodné zejména pasáže o nátlakových skupinách, jako je Bilderberg a Trilaterála, o nichž se díky jejich diskretnosti ví velmi málo. Zdá se, že vznikly s takřka dvacetiletým odstupem (Bilderberg počátkem padesátých let, Trilaterála počátkem let sedmdesátých) z americké iniciativy a iniciativy atlanticky laděných evropských – a později i japonských – liberálních kruhů v době studené války proti hrozbě komunismu a jako protiváha k poválečnému světu dominující keynesiánské sociální demokracii. Zajímavé je konstatování velkého významu těchto sdružení pro výstavbu Evropy, zrodila se tu jakási tradice neveřejného šití věcí v zákulisí mezi kamarády, byrokraty, podnikateli, bankěři. Podle mého názoru je dnes hlavním problémem, že tato sdružení ztratila díky pádu Berlínské zdi, rozpadu SSSR a rozkladu sociální demokracie, jejíž rezidua ostatně konvertovala na liberální ideologii, svého protivníka a ocitla se v asymetrii. Díky tomu dnes vystupují jako sdružení lidí s monopolem na moc. Odtud hlásání politik deregulace, delokalizace, globalizace.

Úctyhodná je práce autorů s dotazy, kterým podrobili dost reprezentativní vzorek dnes důležitých lidí ve světovém, ale především v evropském rozměru (s jistým opomenutím Britů, kteří nejsou dostatečně reprezentováni). Co se z těchto interview dozvíme? Nic moc. Čtenář je zprvu zklamán, očekává nějaké světooborné tajné informace, o tom, co se děje v zákulisí, dostává se mu dost všední nudy. Náš dojem je asi obdobný tomu, který máme při četbě tajných amerických diplomatických depeší odchylených pirátskou službou WikiLeaks. Většinou se divíme, proč byly takové banality vlastně utajovány, a americká politika z nich vychází mnohem průměrnější, ale také mnohem lidštější, se seriózním zájmem na osudech lidí apod. Stejně tomu je i v evropském dění. Autorům se podařilo dostat k důvěrným záznamům Antici ze zasedání Evropské rady. Připomínají rozpravy kumpánů kdesi u Budyho. Překvapení se nekoná. Pozadí se zkrátka od popředí ani tematicky, ani strukturálně neliší. Tajemství, dobrodružství, romantika špionáže, dramatický moment, tragédie už neexistují.

Jak tato nová vládnoucí oligarchie v pohledu autorů vypadá? Nadutost, postupný úpadek vzdělání, a řekli bychom, rozměru osobností, které řídí, stávají se šedivé, bezvýrazné nebo tatrmanovité (viz francouzská série de Gaulle, Mitterrand, Chirac, Sarkozy), buď ouřadové – Barroso, Prodi, Van Rompuy, nebo mediální tajtrlici bez konzistence – Sarkozy, Zapatero, Blair, Berlusconi... Žádní diktátoři, spíše průměrné existence s nevelkou kulturou (ani jeden z nich se navzdory elitním školám, které většinou absolvovali, nezdá dosahovat úrovně předválečné maturity), celkem počestní lidé, zřídka kdy vyložení lumpové. Ovšem jejich arogance, přesvědčení o vlastní důležitosti a nezastupitelnosti, chronické rozostření v odlišování soukromých a veřejných zájmů, bezcitnost k problémům druhých (těch „obyčejných“) jsou u této spíše samozvané elity typické.

Zajímavá je kapitola o jejich příjmech a majetkové situaci, pobírali předseda Komise okolo 24 500 eur měsíčně, komisáři o něco méně atd., uvědomíme si, že jde v (západo)evropských poměrech o jakousi sice vyšší příjmovou skupinu (tyto příjmy jsou ve francouzských poměrech srovnatelné např. se zubaři, lepšími doktory specialisty, veterináři, notáři a advokáty, apod.), která se ale nemůže měřit s opravdu bohatými lidmi, jako jsou velcí akcionáři, bankéři, špičkoví manažeři a podnikatelé, fotbalisté, herecké a zpěvácké hvězdy, televizní baviči atd.

Ve Francii jsou tedy vnímáni jako příslušníci vyšší střední třídy, která je tu definována především společenským statutem a její příjmové rozpětí je dosti široké. Kdyby se jejich výdělky měly vyčíslit, bylo by to tak mezi 4000–30 000 eury. Podstatné je, že tito lidé pracují, mají, pravda, vysoké příjmy, ale nemohou si dovolit nepracovat. Opravdu bohatí lidé, vyšší třída, mají buď rentu, nebo privilegované povolání, takže by vlastně ani pracovat nemuseli a bohatě by jim to vystačilo až do konce života. Za hranici se v sociologii dnes považuje zhruba čtyřicetinasobek průměrného příjmu (kolem 2500 eur), tedy zhruba 100 000 euro za měsíc nebo milionek za rok.

Možná, že právě proto charakterizuje tuto elitu jistá nevrlost a zakyslá závistivost, která vyvolává mstivé reflexy např. při ostřelování lidí drastickými daňovými nebo penzijními „reformami“. U jisté části těchto evropských elit máme dojem, že veřejná služba (politická dráha) je pouze předstupněm nebo zatáčkou ve šplhání po žebříčku kariéry, který má umožnit přístup ke kýženému postu v nějaké bance nebo správní radě velkého podniku, nebo postu „poradce“ či „obchodního právníka“, k čemuž se druží milionové příjmy. Jiní bankéřské a politické posty v poslední době bez rozpaků alternují.

Evropa, tak jak ji autoři popisují, představuje zvláštní útvar, kterému vládne uzavřená mezinárodní kasta byrokratů, komunikátorů, expertů, lobbistů, novinářů a poskoků. Charakterizuje ji zejména paradox vnějšku a vnitřku, jejichž hranice jsou nejasné a pořád se případ od případu posouvají. Evropa je jakýsi společný kvazistátní útvar s vlastním zákonodárstvím, výkonnou mocí, správními orgány apod. Všichni pak patříme dovnitř tohoto útvaru. Přesto se často jednotlivými zeměmi pojednává na diplomatické úrovni jako zahraničí, tedy vnějšek. Často jde o vliv diplomatických tradic na fungování Evropy, která v tom případě vystupuje jako vnější systém mezinárodních smluv o aliancích, obchodě, clech atd. Jindy zas vystupuje jako vnitřek – evropské směrnice tvoří podstatnou součást vnitřního práva členských zemí. Někdy se preferuje vnějšek či vnitřek podle toho, co se hodí: Německá výkonnost v exportu se posuzuje ve srovnání s jinými evropskými zeměmi (do nichž směřuje 70 % německého exportu, přičemž se prohlubuje negativní obchodní bilance daných zemí, a tedy i Evropy v celku), jde tedy o export, a ne vnitrostátní evropský obchod. Zapomíná se na to, že v případě německého úspěchu jde rovněž tak trochu o dumping na účet jiných evropských

zemí (např. Řecka), jejichž bilance se zhoršuje, a deficit a zadluženost tím pádem roste. Zapomíná se rovněž na to, že pokud by stejným způsobem jednaly všechny evropské země, brzy by se dosáhlo patového postavení a německý „úspěch“ by se zhroutil.

O evropské solidaritě by se dalo psát hodně. Irský daňový systém je založen rovněž na dumpingu (v ohledu na daň z podniků) a je vůči evropským zemím bezohledně vyděračský. Různé britské ostrovy (např. ostrov Man, Normanské ostrovy), požívající zvláštních statutů zděděných z feudálních dob, bezohledně drancují jakožto daňové ráje evropské poplatníky, aniž by se kdokoliv odvážil se o tom jen zmínit. Obdobně je tomu v chování Lucemburska. Evropa pak tvrdě prosazuje „zlaté pravidlo“ v rozpočtech pro všechny, aniž by se jen zmínila o těchto prohřešcích proti elementární evropské solidaritě. Panuje totiž oficiální pravidlo, že „o takových věcech se nesmí mluvit“. Mlčení, které ovšem všechna jednání mezi členskými zeměmi nesnesitelně zatěžuje. Jde ještě o solidární sounáležitost, jak se hlásá, nebo o bandu vykuků, kteří se snaží urvat pro sebe co nejvíce na úkor druhých?

Samostatnou kapitolou je otázka korupce na evropské úrovni. Na první pohled to vypadá, že se v Evropě krade méně. Panují přísná pravidla transparency, autoři sami uvádějí, že ve srovnání s Francií jsou příslušné dokumenty mnohem přístupnější. Neexistují tu nečisté čachry s financováním politických stran a kampaní, které jsou ve Francii chronickým neduhem. Střety zájmů jsou alespoň oficiálně kontrolovány – vyžadují se prohlášení o zájmech apod. Přítomnost davu lobbistů v Bruselu ovšem svědčí o opaku. Lze se domnívat, že v Evropě se krade uhlazeněji a moderněji: lze-li totiž nějakou korupci vykázat, vyčíslit, dosvědčit, je to dnes především znakem zpozdilé nešikovnosti dotyčných korupčníků. Pravá korupce, ta snad nejdůležitější, v evropských institucích do subtilních podrobností rozpracovaná, je ta, po níž nezůstávají žádné stopy, kterou vyčíslit ani nelze, která se totiž neprovádí vykazatelnými finančními převody. To či ono rozhodnutí ve prospěch Nestlého nebo Danona na úkor drobných výrobců (např. norma o povinném zavedení drahých chladicích pultů při výrobě sýrů, které si normální sedlák prostě nemůže dovolit), kdo může něco dosvědčit? A za pár měsíců či let můžeme nalézt dotyčného evropského činitele nebo jen poslance, který pro opatření hlasoval, ve správní radě těchto podniků na tučně placeném postu. Jak říká české pořekadlo: nenaolejuje-li

mne Julie, naolejují já ji. Korupce tu spočívá ve vzájemném, kamarádském předávání výhodných pozic v rámci kasty, lukrativních džobů, v přístupu ke klíčům od trezorů. Což se děje s insolentní samozřejmostí a nenapadnutelným předstíráním bona fides.

Autorům se daří upřesnit a revidovat ve Francii vládnoucí obraz Evropy, která se tu všeobecně považuje za zašívárnu pro politiky aktuálně v nemilosti, útulek, kde se čeká na lepší časy, nebo odkladiště pro politiky, kteří si na domácím kolbišti uřízli takovou ostudu, že se pro ně stali nepřijatelní. Doufám, že i pro českého čtenáře bude četba knihy instruktivní a že si bude moci sám vytvořit pertinentní srovnání s českou politickou scénou a diskurzem o Evropě, jaký vládne v médiích, na oficiální scéně a mezi lidem.

Úvodem

Kdo by ještě před nedávnem vsadil byt jen jedině euro na dnešní zrychlení Dějin? Pod našima nohama se náhle otevřela trhlina, která hrozí pohlcením celé naší politické stavby. Jako v hollywoodském filmu *2012* se základy Evropy s postupující krizí hroutí.

V této atmosféře zemětřesení se Francie připravuje na svůj malý elysejský volební svátek. Politické strany a média již po měsíce, možná po léta, organizují *Circus politicus*, turné 2012, a režírují dialogy, zatímco Francouzi se obávají, že budou jen přihlížet opakování předešlých představení. Byli tak často zklamáni, že se bojí, že dnešní kampaň těžko odpoví na jejich očekávání. Obava ze znovuzvolení Sarkozyho (pro levice), obava z návratu socialistů (pro pravici), anebo z vysokého skóre Mariny Le Penové (pro levice i pravici dohromady) na tom nic nemění. Ať už bude výsledek jakýkoliv, Francouzi mu už neuvěří.

Tito milovníci politiky nabývají přesvědčení, že volby k ničemu nejsou. Kvůli probíhajícímu představení jsme zapomněli, že svět se neomezuje na manéž našeho jediného šapitó. Kvůli naší posedlosti francouzským politickým cirkusem, jeho klauny, jeho divokou zvěř a jeho krotiteli, jsme zanedbali reálný svět. Tak jako děti podléháme fascinaci volebním představením a zapomínáme, že tu v žádném případě nejde o reálný svět. Oklamání kouzelníky a jejich triky vidíme moc tam, kde jde pouze o její simulaci.

Zapáleně reagujeme i na ten nejdrobnější vzletný projev pronesený prezidentem nebo předsedou vlády. Vzrušeně komentujeme jakoukoliv maličkost zplozenou nějakým ministerstvem, zatímco opatření, která přijímá „evropský generální štáb“ v Bruselu, jiné mezinárodní instituce nebo sídla ředitelství velkých bank, nás nechávají lhostejnými.

A přitom se dnes vše odehrává právě tam. O našem osudu rozhodují neznámé tváře.

Artisté politického cirkusu nás ochromili natolik, že když si nedáme pozor, může dojít ke „konci demokracie“.¹ Je taková vyhlídka absurdní? Když se ponoříme do našeho průzkumu současného fungování této bláznivé mechaniky, vidíme, že ne tak docela. Náš *Circus politicus* se snaží pravdivě předvést fungování moci v Paříži, Bruselu a jinde, v klubech, kde se rozhoduje o naší budoucnosti ve Francii, na evropské úrovni i na té úrovni, která se dnes nazývá „řízením světa“.

Jádro této knihy odhaluje základy jisté formy neutralizace všeobecného volebního práva neviditelnou supertřídou, jež má k dispozici podzemní síť, které jí umožňují usměrňovat veřejná rozhodnutí a toto volební právo obcházet. Odhaluje magické volební urny, v nichž inkoust volebních lístků mizí a vůle lidu se vypařuje. Nechává nás také proniknout do diskrétních salonů, kde politické programy vyvolávají pobavený úsměv.

Naše práce je výsledkem dvouletého šetření, které nás zavedlo do Paříže, Bruselu, Lucemburku, Haagu, Ženevy, Sv. Mořice, San Franciska, do všech míst užitečných k pochopení. Shromáždili jsme výpovědi evropských komisařů, ministrů a poslanců (pařížských i bruselských), soudců, vlivných mužů a žen, bývalých generálních sekretářů Elysejského paláce, bývalých ředitelů MMF, generálního ředitele Světové obchodní organizace, všech, jejichž svědectví mohlo být přínosem. Autoři si rovněž opatřili dokumenty a prozkoumali archivy, aby mohli zavést čtenáře co nejdále.

Opona! Cirkus, kde klauni už nikoho nerozesmávají, ale kde jsou lvi nadále nebezpeční a lační po mase, začíná.

„Bumtarata bum! Dámy a pánové, milé děti, představení začíná!“
Vizte *Circus politicus*!

1 Jean-Marie Guéhenno, *La Fin de la démocratie*, Flammarion, Paříž, 1993.

1. Za oponou zdání

Ve svatyni moci

Evropou zmítá finanční krize, která se neustále zhoršuje. Její původ? Úpadek newyorské banky Lehman Brothers 15. září 2008. Ale původní krize *subprimes* zdegenerovala v krizi státních dluhů a eura. Někteří tvrdí, že jsme znovu spadli do propasti obdobné krizi z r. 1929, s obavou, že bude následovat nová verze 30. let s jejich průvodem politických zmatků. Ekonomická řetězová reakce nutí evropské předáky reagovat pod tlakem nezbytnosti a přijmout opatření, aniž by konzultovali nejen voliče, ale dokonce ani jejich zvolené reprezentanty, nedojde-li k tomu ovšem a posteriori, když už je vše rozhodnuto a poslancům nezbývá než vše zpětně odsouhlasit. Je to princip nože na krku. Poslanci mohou jen odsouhlasit již rozhodnutá opatření hlav států (a/nebo vlád).

Kde k oněm nejdůležitějším rozhodnutím dochází? Za zavřenými dveřmi, v prostoru, do něhož vnější pohled nepronikne, v rámci toho, co se nazývá Evropská rada, která není nijak dávnou unijní institucí (přinejmenším v oficiální rovině). Toto shromáždění hlav států a šéfů vlád se sešlo poprvé v r. 1974 v Paříži na pozvání Valéryho Giscarda d'Estaing. Ale jako plnoprávná instituce existuje Evropská rada teprve od Lisabonské smlouvy z r. 2009. Podle jejího textu „Evropská rada dává Unii podněty nezbytné pro její rozvoj“.

Problém spočívá v tom, že ony podněty jsou vlastně rozkazy a že se vysocí představitelé radí v tajnosti, skryti před vnějším pohledem. Tato přísná důvěrnost rozčleňuje evropského poslance Alaina Lamassoura. Bývalý ministr pro rozpočet a potom ministr pro evropské záležitosti patří k politikům, kteří jsou přesvědčeni, že budoucnost Francie

spočívá v příslušnosti k Evropě, ale jeho víra jej nezaslepuje: „Veličenstva v Evropské radě vždy soudila, že řídí svět. Křupany a kamery k sobě nepustí!“² Navzdory moci, kterou tato instituce disponuje, jsou debaty v Evropské radě skryty před veřejností, stejně tak jako diskuse v konkláve před volbou papeže. V Bruselu, tak jako v Římě, vidí občané toliko barvu kouře.

Jedná se o nejzavřenější místo evropské moci. Přinejmenším čtyřikrát do roka se v něm schází sedmadvacet hlav států a vlád, aby rozhodovaly o budoucnosti 500 milionů obyvatel. Rituál je zaběhaný. Tmavé limuzíny přivázejí jedny po druhých a postupně vykládají sedmadvacitku vreholných představitelů před vchodem do sídla Rady v Bruselu v budově Justus Lipsius (s výjimkou jednou v roce, kdy se zasedání koná v Lucemburku). Muži a ženy moci zmizí v hale. Ve dveřích zasedací síně 50.1 stálý předseda Rady – takový je jeho titul – polyglot belgické národnosti Herman Van Rompuy vítá přicházející ve čtyřech řečech (vlámsky, francouzsky, anglicky a německy).

Po výměně stisků ruky (pro pány) a polibků (pro dámy) se všech sedmadvacet usadí okolo velkého šestiúhelníkového stolu. Málo známý detail, který symbolizuje Evropu, která se rozšířila příliš rychle: evropští představitelé mají nosit jmenovku, neboť šéfové států a vlád jsou natolik početní, že se všichni neznají! Nicolas Sarkozy jmenovku vždy odmítl. Neumí si představit, že by nějaký Estonec nevěděl, co je zač!

Jsme tedy ve svatyni. Na stole mají členové právo na štos bílých papírů, nápoje a kytku v květináči pro ozdobu. Předseda Rady Van Rompuy sedí čelem k předsedovi Evropské komise José Manuelovi Barrosovi.

Při každé schůzi nachází Nicolas Sarkozy své místo mezi českým a slovinským předsedou vlády. Zasedací pořádek není náhodný, odpovídá přesnému protokolu podle pořadí ve výkonu „postupného předsednictví“ Rady. V r. 2008 byl Sarkozy hlavou Evropy po Slovincovi a před Čechem, a právě proto sedí mezi nimi. Evropští představitelé jsou sami, když se chtějí poradit se svými spolupracovníky, musejí opustit sál. Mají k dispozici tlačítko, aby je mohli zavolat. Všude kolem sálu se za prosklenými přepážkami tlumočníci chystají překládat do třidvaceti řečí Unie.

2 Interview s Alainem Lamassourem, 29. října 2010.

Na stropě a na zdech jsou umístěny kamery, které mohou debaty zachytit. Proč? Ve skutečnosti jsou záznamová zařízení během vrcholných schůzí vypnuta. Podle tiskového mluvčího Rady se kamery zapínají jen během debat v Radě Evropské unie, instituce odlišné od Evropské rady navzdory velmi podobnému názvu.³ Podle vnitřních předpisů Rady „schůze Evropské rady nejsou veřejné“.⁴ Nic z toho, co se v sále 50.1 budovy Justus Lipsius říká, se nedostane na veřejnost. Hermetické uzavření.

Na konci Rady Van Rompuy a Barroso pořádají tiskovou konferenci, nejčastěji velmi konvenční. Před mikrofony médií z vlastních zemí šéfové států obhajují svá stanoviska, což spočívá většinu času v tom, že si přisvojují tu nejlepší roli. Angličan se chlubí, že dosáhl toho, čeho chtěl: „Konsolidoval jsem obecný zájem Evropy a přitom co nejlépe bránil zájmy národní.“ A Němec vedle něho říká přesně to samé. Posloucháme-li po skončení zasedání Evropské rady tiskové konference sedmadvaceti hlav států a vlád, s překvapením máme dojem, že se nezúčastnili stejné schůze. Nejde pouze o relativnost každého svědectví. Každý se snaží dát si hezkou roli, to je lidské. Náš prezident Sarkozy by s tím určitě souhlasil. Ale co je to za režim, kde vláda sama vykládá svou činnost, aniž bychom mohli cokoli ověřit? Kolikrát jsme naslouchali okrášleným pravdám? Co víme o tom, co se ve skutečnosti stalo?

Na každém zasedání Rady představitelé věnují zhruba půl dne redakci závěrečného komuniké. Pilují text odstavec po odstavci. Jediné slovo může vyvolat dlouhé diskuse. Komuniké se nezmiňují o diskusích, zhusta velmi živých. V byrokratickém stylu „revidovaný“ záznam o jejich závěrech je publikován až měsíc po zasedání Rady! Ale ani ten neumožňuje udělat si určitější představu.

O čem páni Evropy mluví? Existuje prostředek, jak se to dozvědět, jenž je široké veřejnosti dosud neznámý. Abychom na něj přišli, musíme vně zasedací síně asistovat podivnému baletu, hodnému zákulisí nějakého divadla. V místnosti sousedící se sálem 50.1 zapisují muži a ženy poznámky. Báží jsou pro ně zápisy všeho, co se na schůzi říká, které zapisuje „debriefer“, úřední písař generálního sekretariátu Rady,

3 Evropská rada shromažďuje čtyřikrát do roka hlavy států a vlád, zatímco v Radě Evropské unie se velmi pravidelně scházejí ministři ohledně otázek, které přísluší do jejich resortu.

4 Čl. 4, § 3.

který je přítomný v sále. Zapisovači nejsou novináři, ale diplomaté. Nikdo jiný nesmí probíhající debaty písemně zaznamenat. Mají zvláštní jméno: poradci Antici. Jedině oni mají právo na visačku s červeným „A“ – spolu se stálými zastupiteli členských zemí u Evropské unie –, která jim dovoluje dostat se do sálu Rady. Ale nemohou v něm zůstat – nejsou pro ně židle! Jde o vědomou vůli omezit počet členů přítomných delegací.

Každá země má právo na jednoho poradce Antici, zpravidla diplomata stálého zastupitelství v Bruselu u Evropské unie, což je ekvivalent velvyslanectví. Jeden italský delegát jménem Paolo Antici začal v r. 1975 používat tento postup, jemuž propůjčil své jméno. Tyto strojopisné poznámky jsou rozšiřovány na bílém papíře bez hlavičky Francouzské republiky či jiných států nebo Evropské unie, bez jakéhokoliv rozpoznávacího znaku, obdobně anonymní jako „bílé“ dokumenty tajných služeb. Ačkoliv záznamy Antici nemají žádný oficiální charakter, zachycují prakticky doslovně konverzace evropských představitelů během vrcholných schůzí. Role zapisovatelů není vždy snadná: během jednoho zasedání jeden z diplomatů ve svém záznamu Antici poznamenává, že mikrofony nefungují...

Těmto diskusím nebyl nikdy přítomen žádný evropský občan, žádná televize je nikdy nefilmovala, kromě pěti minut na začátku, když nikdo nic neříká. Nikdy se tyto poznámky nedostaly mimo okruh zasvěcenců. Ale právě díky nim můžeme pozdvihnout cípek opony a zahlédnout onen dosti exotický cirkus.

Sarkozy chce zrušit hlasovací právo

28. října 2010 Belgičan Herman Van Rompuy zahajuje schůzi hlav států a vlád ve velkém sále budovy Justus Lipsius. Bývalý belgický premiér překvapivě povýšený koncem r. 2009 do čela Evropy je galantním a zdvořilým člověkem. Než se začne doopravdy jednat, upozorňuje na přítomnost dvou Evropanek u obrovského stolu, které se ve svých zemích zrovna dostaly k moci, Finky Mari Kiviniemiové a Slovenky

Ivety Radičové: „Velmi mne těší skutečnost, že se od léta počet žen v Evropské radě zdvojnásobil.“⁵

Mezi jednatřiceti osobami shromážděnými okolo stolu v sále 50.1 byly dříve přítomny jen tři ženy. Dvě národní představitelky: německá kancléřka Angela Merkelová a litevská prezidentka Dalia Grybauskaitėová, k nimž se pojí vysoká představitelka pro zahraniční věci, „evropská ministryně zahraničí“ Catherine Ashtonová. Parita pohlaví nepatří k věcem, které se na vrcholku moci snadno prosazují.

Onoho čtvrtka 28. října, čtyři dny po 81. výročí Černého čtvrtka z r. 1929, Herman Van Rompuy vypočítává jistá opatření, která se plánují pro účinné „ekonomické řízení“, majícího zajistit zvládnutí krize: 1. uvést do provozu dohled nad konkurenceschopností členských zemí a nad vznikem ekonomické nerovnováhy; 2. posílit Pakt stability a růstu (PSR), který od roku 1997 koordinuje národní rozpočtové politiky; 3. zřídit evropský semestr, který pro členské státy spočívá v povinnosti předložit své rozpočtové návrhy předtím, než je projednají ve svých parlamentech. „Jak pozoruhodný soubor,“ podotýká Van Rompuy. „Jisté bude znamenat více stability, růstu a zaměstnanosti.“⁶

S ročním odstupem se tato prohlášení zdají neuvážená. Neboť jak míjí čas, krize se prohlubuje a vrcholné schůzky „poslední naděje“ se řetězí jedny za druhými, vždy s rozhodnutími, která se předkládají jako definitivní řešení. Na podzim 2010 byla situace již vážná. Evropská rada se měla vyslovit k výsledkům práce tzv. Task Force, pracovní skupiny vytvořené během jedné schůze v březnu. Task force, kterou tvoří předseda Evropské rady, ministři financí sedmadvaceti členských států a Evropská centrální banka, navrhla plán záchrany eura.

V 18:15 Van Rompuy zahajuje první zasedání. Anglicky! Upozorňuje, že práce bude toho večera natolik náročná, že nelze počítat s vydatnou večeří. Čas letí, a jakmile budou výsledky Task Force předloženy, bude potřeba rozhodnout: „Je pravděpodobné, že budeme pokračovat v diskusi i během večere. V každém případě musíme dnes večer dospět k nějakému řešení.“

5 Evropská rada z 28. a 29. října 2010, záznamy Anticii.

6 Tamtéž.

Členové Evropské rady jsou varováni. Budou muset současně zaměstnávat čelisti i mozkové závity: „Musíte si prohlédnout návrh závěrečného usnesení, který vám dáme k dispozici na začátku večere,“ upozorňuje Van Rompuy, „a budete tak mít trochu času na poradu s vašimi spolupracovníky.“

Předseda Evropské rady pokračuje ve svém proslovu. Aby předešel podezřívavosti, pokračuje ve francouzštině. Podle něj je pro zvládnutí krize nejdůležitější dosáhnout dohody: „Kompromis již dle definice nepředstavuje pro každého ideální výsledek, ale v oblasti ekonomického řízení bude znamenat velký krok kupředu.“

Neboť tématem dne je právě ono famózní „řízení ekonomiky“. Předcházejícího 14. června se Nicolas Sarkozy během berlínské schůzky připojil k ideji kancléřky Merkelové anulovat hlasovací právo v Evropské radě pro stát, který se prohřešil proti Paktu stability a růstu (PSR)⁷. Během tiskové konference, v jejímž průběhu oba představitelé načrtli představu „ekonomického řízení“ Unie, francouzský prezident prohlásil: „Navrhujeme panu Van Rompuyovi jako sankci zrušení hlasovacího práva.“

Tento návrh spočívá v tom, že se „provinilý“ stát postaví pod poručnictví a autoritu jiných členských zemí. Až dosud se Evropa organizovala okolo „svobodných“ států a s jejich „souhlasem“, tak jako dospělí, kteří vstupují do jistého vztahu. Předpokládat, že jistá země – a její obyvatelstvo – může záviset na dobré vůli jiných evropských států, že z její strany nejde jen o dobrovolné přijetí částečného přesunu její suverenity, ale že je donucena vzdát se suverenity samé, to představuje v údajně stále ještě demokratickém systému pozoruhodnost.

V sále 50.1 na levém konci stolu, díváme-li se z místa Van Rompuye, hraje Angela Merkelová na citlivou strunu, když svým kolegům připomíná dlouhé noci jednání, kdy se vypracovala Lisabonská smlouva, poté přechází k hlasovacímu právu: „Článek 7 smlouvy zavádí možnost odejmout ve velmi vážných situacích hlasovací právo. Nešlo by

⁷ Pakt stability a růstu (PSR), který byl přijat na Evropské radě v Amsterdamu v červnu 1997, je vzdáleným dědicem Maastrichtské smlouvy (1992). Je to nástroj koordinace národních rozpočtových politik, který má za úkol zabránit vymoření příliš velkých rozpočtových deficitů. Krize evropských „suverénních dluhů“ dokazuje, že svých cílů nedosáhl.

o žádné zbytečné veřejné ponížení, když vezmete do úvahy euro, jakož i ohrožení ekonomiky všech členských států eurozóny, a přihlédně-li se k tomu, že se tím sama existence Unie ocitá v sázce.“

Článek 7 Smlouvy o Evropské unii, na který se kancelérka odvolává, stanoví, že po dlouhé proceduře může Evropská rada konstatovat „vážné a trvalé porušování“ hodnot Unie ze strany členského státu. V tomto případě je možné vyhlásit pozastavení hlasovacího práva, dokud dotýcný stát setrvá vůči Evropě v konfrontaci. O porušení jakých „hodnot“ se jedná? V žádném případě hodnot finančních. Nikoli, jde o „hodnoty respektu k lidské důstojnosti, svobody, demokracie a rovnosti“ atd. Avšak v případě, který Rada projednávala, jde o omezení deficitů veřejných financí. Pro paní Merkelovou znamená tedy poškozování lidských práv a překročení rozpočtové rovnováhy totéž. „Přijali jsme článek 7 pro případ poškozování lidských práv, a musíme tedy prokázat stejnou míru vážnosti, když se jedná o otázku eura,“ argumentuje německá kancelérka. Co se týče podstaty věci, je to posun přinejmenším odvážný.

Toto hledisko vyvolalo během zasedání Rady „živou, ba velmi ostrou kritiku“, dle slov lucemburského premiéra Jeana-Clauda Junckera. Rumunský prezident Traian Băsescu, který si bere slovo, s Angelou Merkelovou nesouhlasí. I když franko-německý návrh částečně podporuje, myšlenka postavit na stejnou úroveň obhajobu základních lidských práv a rozpočtovou rovnováhu se mu zdá nepřijatelná: „Tato situace nemá nic společného s kontextem porušování lidských práv,“ jednoduše konstatuje, i když jeho země rozhodně nepatří k nejpříkladnějším demokraciím kontinentu.

Rumun není sám, kdo se nad podivnou ekvivalencí pozastavil. Lucemburčanovi Jeanu-Claudu Junckerovi na budoucnosti eura velmi záleží, je dokonce předsedou Euroskupiny, v níž se scházejí ministři financí eurozóny [v lednu 2013 se Juncker předsednictví vzdal, pozn. překl.]. Ale i podle něj se nesmí přehánět: „Záležitosti spojené s eurem a porušování lidských práv nejsou na stejné úrovni.“

Jeho španělský kolega José Luis Zapatero intervenuje ve stejném smyslu. Je proti pozastavení hlasovacího práva pro jednu zemi Evropské rady z ekonomických důvodů, kromě přesně stanovených, určitých případů: „Je pravdou, že to ve smlouvě je, ale jen pro velmi vážné důvody. Je možné o tom uvažovat pro velmi výjimečné případy, ale ne ve formě

obecného pozastavení hlasovacího práva.“ Protože franko-německý projekt předpokládá, že bude určitý členský stát zbaven hlasovacího práva ve všech oblastech, pro něž je Rada kompetentní. Kdyby některá země porušila Pakt stability, bylo by jí zamezeno vyjadřovat se k jakýmkoliv námětům, včetně neekonomických.

Nicolas Sarkozy, který až dosud mlčel, snad proto, aby kancléřka nesla odpovědnost za projekt na svých bedrech, se jal argumentovat po svém způsobu, používaje jako obvykle pádných zkratek: „Pozastavení hlasovacího práva je ve smlouvě, takže nejde o nic nerozumného.“ Pozoruhodný prezidentský sylogismus je obdobně počestný jako verdikt soudce, který by odsoudil zloděje mopedu na doživotí se zdůvodněním, že tento trest existuje pro vrahy. Tímto způsobem uvažování je možné zdůvodnit všechno.

„Řecko je stoprocentně proti pozastavení hlasovacího práva,“ nechává se unést řecký premiér Jorgos Papandreu, který je u moci teprve necelý rok a který právě objevil závažnost situace své země.

Vrcholem je, že Sarkozymu a Merkelové se dostává lekce z demokracie od bulharského ministerského předsedy Bojka Borisova, bývalého trenéra národního týmu v karate a především bývalého tělesného strážce komunistického diktátora Todora Živkova: „Je potřeba pracovat na nějakém řešení, ale ne na řešeních, která ponižují, jako je pozastavení hlasovacího práva.“

Všichni se vyjádřili, zjevně je na čase pracovní zasedání uzavřít. Vzhledem k obratu, k němuž v jednání došlo, chce být Van Rompuy obezřelý: „Nemůžeme dnes pokročit dále než do stadia reflexe. Ale můžeme tuto otázku prozkoumat.“ Předseda Rady tedy odsouvá projekt na neurčito, kdybychom chtěli použít nepěknou slovní hříčku, řekli bychom „na řecké kalendy“.

Je 21 hodin, prezidentí a šéfové vlád mají jen půlhodinu na konzultaci svých poradců před večerí. Večere trvá od 21:30 do jedné hodiny ráno. V závěrečném komuniké Rady z 28. a 29. října není ani zmínka o včerejší surreálné diskusi, v níž šéfové dvou velkých demokracií, Německa a Francie, obhajovali možnost pozastavit normální výkon demokracie z důvodů ochrany nějaké měny.

Tento citlivý bod, který franko-německá dvojice znovu nastolí k jednání na zasedání Rady 28. a 29. října 2011 [autoři asi myslí 23. až

26. října, případně 8. až 9. prosince, pozn. překl.], zůstane předmětem diskuse, a jak říkají diplomaté, „velmi otevřených“ výměn. Jak se Angela Merkelová a Nicolas Sarkozy mohou domnívat, že evropské národy budou s protektorátem Bruselu svolné?

Když Strauss-Kahn navrhuje omezit demokracii

O několik dní později, 19. listopadu 2010, ve Frankfurtu vystupuje v roli velmi respektovaného generálního ředitele MMF Dominique Strauss-Kahn, který se ještě pro celý svět nestal karikaturou *sexus politicus* a obětí neukojitelných pudů. Onoho dne ve finančním hlavním městě Německa vyhověl pozvání organizace European Banking Congress, sdružení německých bankéřů, které se tradičně schází předposlední listopadový pátek ve staré frankfurtské opeře. Dominique Strauss-Kahn se na finančníky obrací hantýrkou *globish*⁸: „Good afternoon. I would like to talk to you about one of the greatest challenges facing European policymakers today...“⁹ („Dobrý den, chci vám mluvit o jednom z největších problémů, s nímž se konfrontují dnešní evropští vedoucí politikové...“)

Řečník chce rozvinout několik nápadů, jak na našem světadíle oživit hospodářský růst. Socialista lituje, že evropští občané ve svém celku nejsou na výši svého ekonomického potenciálu. Jako hlavní příčinu uvádí vědomé rozhodnutí pracovat kratší dobu. „Není na tom o sobě nic problematického, štěstí nakonec není jen funkcí příjmu. Ale je tady černá stránka,“ dodává bývalý ministr socialistické vlády Lionela Jospina.

Nezaměstnanost. Slabá úroveň aktivity. Jak ji čelit? Generální ředitel MMF připomíná konsolidaci finančního systému, vytvoření „jednotného trhu práce“ pro evropské pracující, ale náhle zachází mnohem dále: „Nejambicióznějším řešením, které se v akademické literatuře široce rozebírá, by bylo vytvoření centralizované rozpočtové autority,

8 *Globish* je zprimitivizovaná angličtina, snadno srozumitelná po celé planetě.

9 Dominique Strauss-Kahn, „Europe's Growth Challenges“, řeč proslovená na European Banking Congress, Frankfurt, 19. listopadu 2010.

kteřá by byla politicky stejně nezávislá, jako je Evropská centřální banka (ECB).“

V sále staré opery ve Frankfurtu se nikdo nezvedne, aby proti řeči Dominiqua Strausse-Kahna protestoval. Potenciální kandidát do francouzských prezidentských voleb, muž, jehož talent vynášejí média do nebe, prorok, s nímž se počítá, že spasí přinejmenším Francii, ne-li celý kontinent, přitom obhajuje pro Evropu velmi provokativní řešení. Prohlašuje, že by bylo „ambiciózní“ svěřit hlasování o rozpočtu jakési „ekonomické vládě“, která není nikomu odpovědná, a především ne lidu, přičemž jde o jeden z nejdůležitějších výkonů demokracie. Ujel mu snad jazyk? Jde o přerěknutí? Vůbec ne, neboť vzápětí upřesňuje: „Tato autorita by stanovila rozpočtové směřování každé členské země a uvolnila by z centřálního rozpočtu zdroje nezbytné k dosažení dvojího cíle, stability a růstu.“

Kontrola rozpočtové disciplíny, která se předpokládá v rámci států, by byla odňata Evropské radě a svěřena Komisi. Ta je ozbrojenou paží Evropy, ovšem paží, jejíž demokratická legitimita se odjakživa zpochybňovala.¹⁰ Je jisté, že evropští občané budou souhlasit s tím, že se rozhodování o rozpočtu odejme jejich národním parlamentům? Unijní ministři financí už v září 2010 přijali princip evropského semestru, který předpokládá dohled nad rozpočty spojený s připomínkami Rady. Ale nepředpokládá, že ve jménu boje proti krizi budou poslanci abdikovat! Jestliže má v budoucnu rozhodovat „nezávislá“ instance, komu si občané budou moci stěžovat, když budou nespokojeni?

V prosinci 2011 se nakonec státy části své ekonomické suverenity vzdaly. Podle slov Nicolase Sarkozyho jde o „nepopiratelný pokrok demokracie“. Formule je to přinejmenším odvážná, bude třeba do detailu prozkoumat příští smlouvy, které mají aranžovat to, co se nazývá „federalismus“. V prostředí francouzských a evropských elit se stále více

¹⁰ Evropská komise, jak se celým názvem jmenuje, reprezentuje společný zájem všech členských států. Je to jistý druh vlády pověřené aplikací smluv. Její moc rovněž posiluje monopol leģislativní iniciativy: všechny evropské texty leģislativního charakteru musí být navrženy Komisí. Evropský parlament toto právo nemá – což výrazně omezuje jeho prerogativy –, ale disponuje možností vyjádřit nedůvěru a může donutit Komisi k demisi. Komise se skládá ze sedmadvaceti komisařů (po jednom z každé členské země) a aktuálně jí předsedá Portugalce José Manuel Barroso.

lidí domnívá, že trhy se nemohou mýlit: to, co představuje problém, je politika, veřejná debata. Je lepší mít kompetentní manažery než nevědomé voliče.

Bývalý evropský komisař pro vnitřní trh a později pro hospodářskou soutěž, italský profesor Mario Monti byl v listopadu 2011 jmenován předsedou vlády své země. Mezinárodní poradce americké obchodní banky Goldman Sachs od roku 2005, předseda evropské sekce tajuplné Trilaterály Monti je jednou z osobností světadílu, s jejichž názorem se počítá. Ještě předtím než se dostal k moci, z něj pověst udělala jednoho z mála italských politiků, který má opravdový státnický smysl. Bývalý rektor univerzity Luigiho Bocconioho v Miláně je všeobecně uznáván pro svoji poctivost. Není rozhodně někým, kdo mluví do větru. Koncem zimy 2007 profesor Monti mluví před vybraným publikem na pozvání francouzského senátního výboru pro plánování. V průběhu debaty s ekonomy Ital také rozvine podivnou koncepci moderní vlády: „Moje vášně pro Evropu, osvobozenou od volebních tlaků, spočívá v její roli podpůrkyně příštích generací.“

Co znamená výraz: Evropa „osvobozená od volebních tlaků“? Může se aplikovat na nějakou demokracii? Řeč budoucího šéfa italské vlády znepokojila jednoho gymnaziálního profesora ekonomických a sociálních věd, který se na řečníka obrátil: „Evropa má vládu, která postupuje vydáváním rozpočtových, měnových a konkurenčních pravidel. V oblasti veřejné politiky tedy možnost demokratického rozhodování neexistuje,“ pohoršuje se profesor v obecnstvu. „Avšak Mario Monti uvádí, že Evropa je zárukou budoucnosti příštích generací nezávisle na rozhodnutí jejich obyvatel. Nechápu, že se toto demokratické vakuum nestalo v Evropě problémem.“

Učitel jako by nevěřil tváří v tvář velkému profesorovi vlastním uším. A profesor, který strávil celkově deset let v Komisi, reaguje: „Jistěže v Evropě existují pravidla ohledně rozpočtu, měny a konkurence,“ pokouší se Monti ospravedlnit. „To ale v žádném případě demokracii neprotiřečí. Zavedly je suverénní vlády, které se dohodly na základě pravidla politické jednomyslnosti.“

Postupně, parafrázujeme-li formuli ekonoma Jeana-Paula Fitoussiho, byla rozhodnutí nahrazena pravidly. Díky tomuto vývoji se demokracie již nedefinuje rozhodováním pomocí hlasování, ale respektováním

pravidel. Avšak národy nejsou o pravidlech, která se jim postupně vnučují, informovány. Nač potom volit, když volíme lidi, jejichž funkce bude spočívat v aplikování pravidel, která byla přijata jednou provždy?

„Tato demokracie jistě podléhá méně náladám voličstva, ale zůstává přesto velmi reálnou,“ pokračuje Monti.

Dlouho se mluvilo o „demokratickém deficitu“. Výraz byl dokonce uznán nejvyššími evropskými instancemi, protože jej nalezneme v první verzi závěrečné deklarace vrcholné schůzky v Laekenu, konané v prosinci 2001, v jejímž průběhu šéfové unijních států a vlád svolali velmi spektakulární shromáždění, kterému se dostalo jména Konvent o budoucnosti Evropy. Za jeho předsedu byl vybrán Valéry Giscard d'Estaing. Ale „osvícený despotismus“, který se dříve považoval za chybu, kterou je nutné napravit, nebo nevyhnutelnou etapu dlouhodobého procesu, se, jak se zdá, stal cílem sám o sobě. Položme jedinou otázku: Kdo byl konzultován, než se takováto orientace přijala? A je opravdu nezbytné smířit se s touto regresi ve jménu boje – samozřejmě potřebného – proti deficitům?

Mají vládcí z lidu strach?

Je to ve skutečnosti závažnost krize, v souladu s tím, jak se postupně prohlubuje, která působí, že se obvyklá pravidla přestávají respektovat. Záznamy Antici ukazují, že šéfové států a vlád – a to nikoliv těch nejmenších – jsou dnes odhodláni přijmout opatření, která jsou s demokracií v naprostém rozporu. Ve jménu čeho? Ve jménu záchrany eura. Euro je tak povýšeno na úroveň symbolu, nedotknutelné ikony. Vysoko nad lidem.

Už od podzimu 2010, rok před zrozením toho, co Sarkozy nazval „jiná Evropa“, jsou evropští představitelé odhodláni inovovat. Pozastavení hlasovacího práva, automatické sankce proti státům, které nerespektují rozpočtová pravidla, nebo snad jiné prostředky? Ve skutečnosti vyjednávači interpretují smlouvy velmi volně. Předpokládají, že je bude nutné stejně dost brzy revidovat.

„Všichni jsme zajedno, že potřebujeme permanentní mechanismus pro zvládání krizí,“ upozorňuje Van Rompuy. „Rovněž tak všichni víme,

že jisté členské státy mají problémy [...]. Víme rovněž, že změny smlouvy jsou obtížné a pro mnohé z nás riskantní.“

Narážka je pro shromážděné politiky jasná. Parlamentní většiny, a ještě hůře, občané jistých zemí Unie představují riziko, že dohodnutá opatření budou odmítnuta. Co dělat? Co se stane, jestliže nějaká země zablokuje řešení, které navrhuje slavná Task Force? Zkouška ohněm demokracie zneklidňuje rovněž předsedu Komise. José Manuel Barroso proto navrhuje: „Jestliže se členské státy rozhodnou pro revizi smluv, je potřeba, aby se tak stalo nejméně riskantním způsobem. To znamená revizi omezenou a co nejrychlejší.“ Tak rychlou, aby se předběhla reakce veřejných mínění a rovněž ekonomických aktérů: „Není to jen politická otázka. Je třeba vzít do úvahy trh.“

Pro Merkelovou je nutnost modifikace smlouvy nepopiratelná: „Potřebujeme permanentní krizový mechanismus a musíme ho mít prostřednictvím modifikace smlouvy.“

Nato se ujímá slova Lucemburčan Jean-Claude Juncker, jenž promlouvá německy: „Musíme přemýšlet o tom, zda jsou dodatky ke smlouvám nezbytné. Podle mne ano. Podívejte se na Německo a na problém ústavního soudu. Něco takového může nastat i jinde.“ Juncker se odvolává na právní záležitost, kterou přítomní znají. Německý ústavní soud – velmi nesmlouvavý ohledně otázek demokracie a respektu k pravidlům – usoudil, že podpora země, která se ocitne v obtížích, se protíví článku 125 smlouvy (klauzule zakazující financování členských zemí Unii). Ale ne všichni s tím jsou srozuměni.

Rakouský kancléř Werner Faymann své nepřátelství nijak neskrývá: „Se změnou smlouvy nesouhlasím. Vyvolalo by to všelijaké diskuse [sic].“ Demokracie má vsutku velkou chybu: vyvolává diskusi. Což je nemilé. „Doplňky musejí být co nejmenší,“ navrhuje tedy.

„Potřebujeme mírnou reformu smlouvy, která bude chránit ty z našich přátel, kteří mají potíže,“ vyhrkne Nicolas Sarkozy, když se dostává ke slovu.

Vypadá to, že pro Čecha Petra Nečase, sedícího napravo od francouzského prezidenta, představuje myšlenka na eventuální reformu velkou ránu. Vyslovuje slovo, které vyvolává nevíli: „referendum“. „Dávám přednost řádné revizi smlouvy před revizí zjednodušenou. Připomínám, že pro každou zásadní změnu v rámci přenosu kompetencí členských států na Evropskou unii je zapotřebí referenda.“

Před rokem zvolený Řek Jorgos Papandreu se drží v pozadí, ale trvá na faktu, že revizi smlouvy bude prakticky nemožné předložit ke schválení jeho veřejnému mínění, kterému už výrazně pustila žilou úsporná opatření, jež mu Evropa začala ukládat: „Jestliže každá revize smlouvy vyžaduje slovo ‚plebiscit‘, bude obtížné získat podporu řeckého lidu pro permanentní mechanismus.“

Jsme rok před ohlášením referenda v Řecku, které tandem Merkelová – Sarkozy razantně odmítne. Myšlenka porady s lidem (už tehdy) nepatří k myšlenkám, které by byly kolem stolu Evropské rady všeobecně přijímány.

Není tedy divu, že tato perspektiva zneklidňuje Marka Rutteho, vedoucího představitele Nizozemí: „Referendum není v Nizozemí nikdy předem vyhraná hra.“ Není to „done deal“, zapsal redaktor záznamu Antici. Je pravdou, že Holanďané, stejně jako Francouzi, referendem odmítli ratifikaci ústavní smlouvy v r. 2005.

Jiný premiér, Brit David Cameron, varuje: „Nebude vůbec jednoduché prosadit změnu smlouvy v britském parlamentu, i když to nebude mít pro Spojené království žádné významné důsledky.“

Van Rompuy uzavírá pracovní zasedání: „Změna smlouvy je riskantní otázkou. Je potřeba nalézt způsob a proceduru, aby se rizika co nejvíce omezila, soustředit se co nejvíce na tuto otázku a nedat jiným institucím příležitost otevřít debatu o jiných otázkách.“

Večer, během tiskové konference tentýž Van Rompuy ohlásí, že šéfové států a vlád jej vyzvali, aby „zahájil konzultace se členy Evropské rady ohledně omezené reformy, která nebude modifikovat znění článku 125“. Stručná fráze, která jen velmi kuse odráží zneklidnění, jež bylo vyjádřeno u stolu sedmadvacítky.

Rada nakonec 16. a 17. prosince 2010 navrhne „omezenou změnu“ smlouvy, aby se vyhnula organizaci referend v jistých členských zemích. O rok později bude formulována nová dohoda, která má euro zachránit (bez Velké Británie): automatické sankce pro „špatné žáky“ eurozóny, zavedení „zlatého pravidla“ pro veřejné deficity, posílení evropského mechanismu solidarity. Ve skutečnosti jde o nefalšovanou právní turbínu. Sarkozymu a Merkelové se podařilo – přinejmenším na nějaký čas – zaujmout roli zachránců eura. Eura možná, Evropy méně a demokracie vůbec ne.

Obsah

Zdálky obři, zblízka trpaslíci (Martin Hybler)	11
Úvodem	17
1. Za oponou zdání	
Ve svatyni moci	19
Sarkozy chce zrušit hlasovací právo	22
Když Strauss-Kahn navrhuje omezit demokracii	27
Mají vládcí z lidu strach?	30
Kroužek zmizelých demokratů	33
Představení plné lží	35
Orwellovská průhlednost	38
Barroso se do televizních novin nehodí	43
„Lež následkem opomenutí“	48
Sarkozyho magický trik	51
Krésus politicus	54
Proslulý tresorus magnus	58
Iluze Françoise Hollanda	62
Tajné hlasování podle ECB	64
Vila na břehu Ženevského jezera	67
Světová ministerstva	71
Cirkusová účtárna	75

Vítejte v Médialandu	78
Mluvčí mimo záznam	81
Učebnice propagandy	84
Nositelé Nobelovy ceny jsou neklidní...	85

2. Neviditelná supertřída

Hádej, kdo přijde na večeři	89
Velmi záhadná konference ve Svatém Mořici	93
Tajné slyšení Van Rompuye	96
„Nikdy jsem o ní neslyšel“	99
Franšízy Bilderbergu	101
Stalo se jednoho dne v Oosterbeeku	104
Naši drazí přátelé ze CIA	108
Patriciiny dotěrné otázky	113
Steevieho zpověď	116
Návštěvníci	119
Rockefellerův utajený projekt	124
Podivná zpráva o demokracii	130
Neklidné zebry	134
Evropská sekce	138
„Referenda jsou destruktivní mechanismy“	142
Partička přes konkurenci	145
Goldman Sachs, Inc.	148
„Swiftgate“	152
Aféra s mikrofony	157
Brusel, hnízdo špiónů	161

3. Pod bruselským šapitó

Planeta, kde žije euro sapiens	163
Tohle podivné zasedání sboru komisařů	167
Vše v pořádku, paní komisařko	172
Midday, dobře režírovaná show	175

Bruselská kázání	178
V zajetí stockholmského syndromu	181
Florence Aubenasová se zlobí	184
Překvapivá domovní prohlídka	187
Náš nejvyšší soud v Lucemburku	190
Odboj v Karlsruhe	194
Tajuplná procenta	197
Evropa se plete do všeho!	200
Jablko sváru	203
Všechny stovky jsou zelené	206
Expertí	211
Nic k proclení?	217

4. Francouzští akrobaté

Jít do Bruselu... A proč?	223
Kdo zná pana Daula?	227
Francouzské absentérství	231
Ministerské tanečky	234
Mocný SGAE	239
Červený nos pokrytců	243
Kocovina	247
Dekrety o směrnících	250
Komise útočí na peněženku	253
Když Francie švindluje	256

5. Dogmata v magických urnách

Když Francouzi řekli „ne“	261
Ať volí znovu!	264
Zakázané průzkumy	267
Cenzurovaný nositel Nobelovy ceny	272
Syndrom plukovníka Nicholsona	275
K tangu musejí být dva	278

Pascal Lamy se hájí	282
Měna vytažená z klobouku	285
Zkrocený krotitel	289
6. Evropské jaro	
Zkušenost s věštěním	293
Slajdy baronky Ashtonové	295
Skoncovat s dogmaty	296
Finanční Greenpeace	299
Proroctví na rok 2014	302
A co následovníci?	304
Poděkování	307

Christophe Deloire & Christophe Dubois

Circus politicus

Z francouzského originálu *Circus politicus*
vydaného nakladatelstvím Albin Michel v Paříži roku 2012
přeložil a předmluvu napsal Martin Hybler
Obálka a grafická úprava OFICINA
Odpovědný redaktor František A. Podhajský
Sazba Kateřina Šlehoferová
Vydalo nakladatelství RUBATO v Praze roku 2013
Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s.r.o., České Budějovice
První vydání
ISBN 978-80-87705-05-6

RUBATO
Sarajevská 8, 120 00 Praha 2
www.rubato.cz
studio@rubato.cz

RUBATO

Vydali jsme

Jean Cocteau — Opium

Pascal Quignard — Terasa v Římě

Henri Michaux — Cesta nepoddajnosti

Elsa Aids — Trojjediný prst

Jak vznikla a hospodařila TJ Letové sporty

Tleskač v Praze

Neviditelný výbor — Vzpouora přichází

Připravujeme

Gianni Vattimo – Transparentní společnost

Bruno Munari – Umění jako řemeslo

Gillo Dorfles – Móda módy

Peter Handke – Úzkost brankáře při penaltě

Gisèle Prassinós – Na tváři lehký dotek trápení

Peter Handke – Velký pád

Antonio Di Benedetto – Zama

Richard Hollis – Grafický design